

<http://www.baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/322/8761/1836-2-1?inline=1>

Савишен Я. О.,
аспірант спеціальності «Публічне управління та адміністрування» Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського
Науковий керівник: Климчук О.В.,
доктор економічних наук, професор, професор кафедри публічного управління та адміністрування Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

РОЛЬ БІЗНЕСУ ТА ДЕРЖАВИ В ЗАХИСТІ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

Останні роки відзначилися стрімким розвитком цифрових технологій в українському суспільстві, що суттєво впливає на різні аспекти життя. Цифрові засоби комунікації стали не просто зручністю, але й основним засобом спілкування, роботи та отримання інформації для багатьох громадян. Згідно з результатами дослідження цифрової грамотності українців, які були опубліковані Міністерством цифрової трансформації України, станом на грудень 2023 року, 93% дорослого населення країни від 18 до 70 років володіють цифровими навичками [1, 2]. Соціальні мережі, онлайн-платформи для державного управління, освіти та розваг, цифрові сервіси у сфері медицини та бізнесу стали невід'ємною частиною повсякденного життя українців і продовжують невідпинно розширюватись та розвиватись.

Тлумачення поняття «цифровізація» містяться у законодавчій базі, зокрема, в Розпорядженні Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 рр. та

затвердження плану заходів щодо її реалізації» від 17.01.2018 № 67-р зазначається: «Цифровізація – насичення фізичного світу електронно-цифровими пристроями, засобами, системами та налагодження електронно-комунікаційного обміну між ними, що фактично уможливорює інтегральну взаємодію віртуального та фізичного, тобто створює кіберфізичний простір [3]. Основна мета цифровізації полягає у досягненні цифрової трансформації існуючих та створенні нових галузей економіки, а також трансформації сфер життєдіяльності у нові більш ефективні та сучасні. Такий приріст є можливим лише тоді, коли ідеї, дії, ініціативи та програми, які стосуються процесів цифровізації, будуть інтегровані, зокрема, в національні, регіональні, галузеві стратегії і програми розвитку. Цифровізація є загальносвітовим визнаним механізмом економічного зростання завдяки здатності інформаційно-комунікаційних технологій позитивно впливати на ефективність, результативність, доступність, вартість та якість економічної, громадської та особистої діяльності» [3, 4].

Проблематика належного захисту прав людини у контексті цифрової трансформації суспільства набуває особливої актуальності в умовах стрімкого розвитку інформаційних технологій та впровадження цифрових інструментів у різні сфери життя й діяльності суспільства. У сучасних умовах, коли цифрові технології стають все більш важливими та невід’ємними у всіх сферах людської діяльності, ефективна взаємодія між бізнесом, державою та зацікавленими сторонами є ключовою умовою для забезпечення прав та свобод людини в цифровому просторі.

Розглядаючи вплив цифрової трансформації на різні сфери, необхідно визнати, що збільшення доступності та використання цифрових ресурсів породжує не лише суттєві переваги, але й нові виклики у сфері захисту прав людини. Зростання кількості особистих даних, їх збір та обробка відкриває проблеми щодо забезпечення конфіденційності та приватності. Також, з

поширенням штучного інтелекту та алгоритмів прийняття виважених управлінських рішень, виникає питання про прозорість цього процесу та можливість втручання у приватне життя.

В результаті цього, роль держави у захисті прав людини в умовах цифровізації суспільства має включати в себе створення, впровадження, нагляд та моніторинг за регулятивними рамками щодо надійного захисту особистих даних та приватності кожного громадянина. Як наслідок, законодавча гілка влади держави має приймати відповідні законодавчі акти, які визначатимуть стандарти обробки даних, забезпечуватимуть права користувачів на контроль та доступ до своїх особистих інформаційних ресурсів, а також встановлюватимуть відповідальність за порушення цих норм.

Зокрема, прикладом такого законодавства є Загальний регламент з питань захисту даних (GDPR), який був прийнятий Європейським Союзом у 2016 році. Цей регламент став ключовим кроком у регулюванні обробки особистих даних та приватності громадян країн-членів ЄС. GDPR встановлює чіткі та суворі вимоги до збору, обробки та зберігання персональних даних, а також визначає права осіб на контроль за своєю особистою інформацією. Основні принципи GDPR включають згоду на обробку даних, право на доступ та виправлення інформації, обмеження обробки даних до необхідного мінімуму, обов'язок надійного зберігання даних, а також відповідальність за порушення встановлених правил і вимог [5]. Поряд із цим, держава відповідає за нагляд та забезпечення дотримання цих нормативних вимог з боку усіх організацій, які працюють з особистими даними громадян Європейського Союзу.

Національне законодавство України стосовно захисту даних теж має велике значення у контексті цифрової безпеки та прав людини. Наприклад, в Україні діє Закон “Про захист персональних даних”, який регулює збір, зберігання, використання та захист особистих даних громадян [6]. Цей закон встановлює основні принципи обробки персональних даних та вимоги до їх

обробки, подібні до європейських норм GDPR, але на рівні вітчизняного національного законодавства.

Щодо GDPR, то потрібно відзначити, що цей регламент застосовується до всіх без виключення організацій, які обробляють особисті дані громадян Європейського Союзу, навіть якщо вони розташовані поза межами ЄС. Це означає, що компанії в Україні, якщо вони працюють з особистими даними європейців, також повинні дотримуватися чинних вимог GDPR. Інтеграція та імплементація принципів GDPR із національним законодавством України забезпечує високий стандарт захисту персональних даних та приватності громадян, що є важливим кроком у подальшому збереженні та гарантуванні прав людини у цифровій епохи.

У контексті захисту прав людини в умовах цифровізації сучасного суспільства роль бізнесу, особливо малого та середнього, набуває великого значення та нормативно-правової відповідальності [7]. Приватні компанії мають нести повну юридичну відповідальність у збереженні конфіденційності та безпеки особистих даних користувачів, що є одним з фундаментальних аспектів захисту прав людини в цифровій епосі. На перспективу бізнес повинен активно працювати над внутрішніми механізмами безпеки даних, постійно вдосконалювати процеси, інструменти та системи, щоб запобігати можливим порушенням, несанкціонованим проникненням та витокам інформації.

Важливо враховувати той факт, що бізнес також має нести відповідальність перед користувачами та суспільством загалом. Він може активно сприяти постійній освіті громадськості щодо дотримання першочергових принципів цифрової безпеки, пояснювати права користувачів та впроваджувати етичні стандарти в обробці даних. Бізнес виступає як ключовий учасник у забезпеченні захисту особистих даних та приватності громадян, тим самим виконуючи важливу роль у забезпеченні та підтримці прав людини в цифровому світі.

Отже, рівнопартнерська взаємодія між державою та бізнесом є важливим елементом у створенні ефективних механізмів захисту особистих даних та приватності в сучасному цифровому суспільстві. Лише узгоджені спільні зусилля цих двох суб'єктів управлінської діяльності можуть забезпечити ефективну безпеку, прозорість та дотримання прав та свобод людини в цифровому просторі, створюючи тим самим сприятливі умови для розвитку цифрової екосистеми на користь кожного громадянина.

Список використаних джерел:

1. 93% українців володіють цифровими навичками: Мінцифри презентувала результати дослідження цифрової грамотності українців
URL:<https://www.kmu.gov.ua/news/93-ukraintsiv-volodiiut-tsyfrovymy-navychkamy-mintsyfry-prezentovala-rezultaty-doslidzhennia-tsyfrovoi-hramotnosti-ukraintsiv>.

2. Климчук О.В. Сучасні аспекти використання інформаційних систем і технологій в управлінні. *Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи*: збірник тез доповідей II Міжнародної науково-практичної конференції. Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського, Вид-во «Політехніка», 2021. С. 170-171.

3. Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації: розпорядження, концепція від 17.01.2018 №67-р. Офіційний вісник України. 2018. № 16. ст. 560.

4. Климчук О.В. Сучасні тренди та глобалізаційні виміри управління інформаційними технологіями і системами в Україні. *Економіка і організація управління*. 2021. № 1 (41). С. 72–85. DOI: <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2021.1.7>.

5. Regulation (EU) 2016/679 of the European parliament and of the council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (General Data Protection Regulation).
URL: <http://eurlex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0679>.

6. Про захист персональних даних: Закон України від 01.06.2010 № 2297-VI. *Офіційний веб-сайт Верховної Ради України*.
URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2297-17>.

7. Климчук О.В. Сучасні процеси розвитку в Україні інформаційних систем і технологій в управлінні підприємствами. *Актуальні проблеми, пріоритетні напрямки та стратегії розвитку України: тези доповідей I Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції*. Ред. колегія О.С. Волошкіна та ін. Київ: ІТТА, 2021. С. 199-201.

Юськов Д. С.,
*аспірант кафедри публічного управління та адміністрування,
спеціальності «Публічне управління та адміністрування»
Вінницького державного педагогічного
університету імені Михайла Коцюбинського*

ІНСТИТУТИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ЯК ЗАМОВНИКИ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ (В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ОСВІТУ)

Громадянське суспільство та його інститути є важливим суб'єктом вироблення та реалізації публічної політики у демократичній державі. Поряд з органами державної влади та органами місцевого самоврядування вони, як і інші актори публічної політики, беруть безпосередню участь у публічному регулюванні різних сфер суспільного життя. Як вважають В. Кононенко та С. Лапшин «патерналістський принцип державного управління в сучасних